

Til
Asker og Bærum tingrett
v/tingrettsdommer Annika E. J. Lindstrøm
abtingrett@domstol.no

Oslo 2020-05-13

Deres ref.: 20-005113MED-AHER/1

ANKE OVER KJENNELSE OM LUKKEDE DØRER

Påtalemyndigheten mot Philip Manshaus.

Vi viser til tingrettens kjennelse av 13. mai vedrørende lukkede dører under vitneforklaringene til vitne 12, 17, 18 og 19 (revidert bevisoppgave) under herværende straffesak.

På vegne mediene erklærer vi med dette anke over Asker og Bærum tingretts kjennelse og vi ber om at kjennelsen gis oppsettende virkning.

Vi viser til våre generelle merknader til spørsmål om lukkede dører, slik det fremkommer i vedlagte brev av 8. mai til tingretten. I tillegg vil gjerne anføre følgende:

1. Spørsmålet om ankeadgang

Vi viser til Borgarting lagmannsrett (19-033875SAK-BORG/04) hvor det ble anket over kjennelse om lukkede dører i Oslo tingrett. Lagmannsretten uttalte da om dette spørsmålet:

Lagmannsretten finner at pressen har ankerett hva angår tingrettens kjennelse om å lukke dørene under hovedforhandlingen i straffesaken.

Lagmannsretten viser til Borgarting lagmannsretts vurdering av spørsmålet i kjennelse av 21. april 2017 (Sak 17-62837SAK-BORG/04), hvor retten foretok en historisk gjennomgang av rettssituasjonen for pressens ankerett i straffesaker. Lagmannsretten fant her at en tolkning av straffeprosessloven § 377 – sett i lys av blant annet Grunnloven § 100 femte ledd og EMK artikkel 6 nr. 1 og artikkel 10 nr. 1 – kunne gi ankerett for blant annet Norsk Redaktørforening overfor kjennelse om å lukke dørene i en straffesak, jf. domstolloven § 125. Det står blant annet følgende i lagmannsrettens kjennelse av 21. april 2017:

«Behovet for rettslig kontroll med den offentlige rettspleien taler med styrke for at en interesseorganisasjon eller tilsvarende kan ha rettslig interesse i å anke en avgjørelse om å lukke dørene etter domstolloven § 125 første ledd.

Under henvisning til redegjørelsen ovenfor om pressens funksjon, mener lagmannsretten det vil være riktig å la en representant for pressen utøve ankeretten på allmennhetens vegne. Lagmannsretten legger til grunn at representanten må ha slik tilknytning til spørsmålet om dørene skal lukkes, at nettopp denne har naturlig foranledning til å anke.

I denne saken er det Norsk Presseforbund og Norsk Redaktørforening som har anket avgjørelsen om å lukke dørene. Disse forbundene må klart sees som representanter for pressen. Etter lagmannsrettens syn har dermed Norsk Presseforbund og Norsk Redaktørforening ankerett i denne saken, som gjelder en avgjørelse om lukkede dører tatt før hovedforhandlingen. Foruten det som fremgår ovenfor, vises det særlig til at dersom det nå grunnlovsfestede offentlighetsprinsippet skal få realitet, må de interessene som en lukking av dørene berører, høres.»

2. Til det prosessuelle

Ved innledningen til saken varslet forsvarer at man vurderte å be om lukkede dører under de vitneavhørene som det nå er avsagt kjennelse for. Vi mener det er uheldig at ikke tingretten ba om at begjæringer om lukkede dører ble fremmet i forkant av rettssaken, slike at disse kunne gjøres til gjenstand for kontradiksjon og merknader fra den parten som rammes av beslutningen, jfr domstolloven § 377, nemlig allmennheten og pressen. I neste omgang vil det også være vanskelig å gjennomføre ankebehandling av en kjennelse om lukkede dører. I realiteten fratrar tingretten dermed de partene som rammes et vesentlig rettsmiddel. Vi har vanskelig for å se at ikke partene hadde den nødvendige oversikt over sakens realiteter til at man ikke kunne fremmet begjæringen i forkant av saken. Dette er etter vårt kritikkverdige. Gitt saken karakter og store offentlige interesse ber vi derfor om at anken gis oppsettende virkning til lagmannsretten har rukket å behandle den.

3. Til tingrettens begrunnelse

Vi har pt ikke mottatt tingrettens kjennelse, og tar forbehold om at vi kommer tilbake med ytterligere merknader og/eller eventuelle justeringer når denne foreligger. Vi baserer våre foreløpige merknader på dommerens muntlige redegjørelse for retten. Tingretten viser til, slik vi oppfatter det, at de nevnte vitnene skal forklare seg om svært private ting, særlig knyttet til tiltaltes oppvekst, og at dette gir grunnlag for lukkede dører etter domstollovens § 125, bokstav b. Å skulle forklare seg om private og til dels intime ting vil være noe vitner i mange straffesaker står overfor, uten at det kan begrunne lukkede dører. Det er vanskelig å se for seg at dette skulle være særlig gjeldende i denne saken, kontra mange andre saker som omhandler voldsutøvelse og hvor gjerningsmannens bakgrunn er viktige elementer for å kunne forstå de handlinger saken gjelder.

I rettens kjennelse legges det, slik vi har forstått det, vekt på at nettopp vitnemålene fra tiltaltes far og brødre er viktige for å forstå tiltaltes utvikling. Desto viktigere er det i så fall også for allmennhetens forståelse av en sak som opptar og berører store deler av

befolkningen. Det å legge lokk på disse vitnene er etter vårt syn svært alvorlig, og griper direkte inn i kjerne av begrunnelsen for åpenhetsprinsippet i rettspleien. Vi mener tingretten har anlagt en altfor snever betraktning rundt nettopp disse poengene.

Tingretten har videre vist til at domstollovens § 125, bokstav c om «særlige forhold» som kan vanskeliggjøre sakens opplysning. Retten har brukt denne paragrafen som hjemmel for å begrunne publikums adgang til å følge forhandlingene i seg selv vil være hjemmel for å lukke dørene. Dette bærer preg av å være et sirkelresonnement.

Vi viser til Ot prp nr 55 (1997-1998), punkt 4.3.4, hvor departementet skriver følgende om forslaget om innføring av unntakshjemmelen i bokstav c også i straffesaker:

«Departementet slutter seg til utvalgets forslag, slik at det også blir adgang til å lukke dørene av hensyn til sakens opplysning ved hovedforhandlingen i straffesaker. Departementet går ut fra at regelen i så måte likevel vil bli nyttet med stor tilbakeholdenhet.

Utvalget foreslår at vilkåret for lukking skal være at «retten frykter for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning». Dette innebærer at vurderingen av om dørene bør lukkes ut fra hensynet til sakens opplysning, skal skje etter samme skjønnsstema som etter bestemmelsene i dag.

Etter departementets mening bør loven formuleres slik at det fremgår tydelig at lukking av dørene bare skal skje når det finnes påkrevd ut fra særlige forhold i den enkelte sak, og det derfor er et markert.»

(vår understrekning).

Vi kan vanskelig se at tingretten har vist til «særlige forhold» ved den nærværende sak som skulle begrunne bruk av bokstav c som hjemmel for unntak, og at dette også skal begrunne hvorfor det at presse og andre utvalgte følger saken via livevideo.

Vi viser blant annet til Borgarting lagmannsrett (17-062837SAK-BORG/04). Saken gjaldt voldtekt begått av tre personer. Lagmannsretten opphevet en kjennelse om lukkede dører, og anviste at pressen kunne følge fornærmedes vitneforklaring på livevideo fra et tilstøtende lokale. Det er vanskelig å se for seg at ikke dette kan være en tilfredsstillende løsning også i denne saken.

Vi minner generelt om at pressen, med hyppige mellomrom, følger saker av langt mer intim og privat karakter enn den foreliggende, for eksempel i forbindelse med voldtekt, incest og vold i nære relasjoner, med de eventuelle begrensninger som retten legger til grunn.

4. Lukkede dører kontra referatforbud - begrunnelse

Vi viser til vår begrunnelse for hvorfor retten bør unngå det mest inngripende tiltaket, dvs lukkede dører, dersom formålet kan oppnås med andre midler, jfr referatbegrensninger. Retten har i kjennelsen vist til at det vil være praktisk vanskelig å gjennomføre en lukking av dørene for alle unntatt pressen, fordi man bare har en videolink. Det stiller vi oss undrende til. For det første er allerede den live-videoen som pressen følger i prinsippet en lukket kanal. For det andre heter det i kjennelsen at de pårørende kan følge vitneavhørene på en egen

linje. Det er altså åpenbart praktisk mulig å bruke egne linjer til disse vitneavhørene. Vi mener det må kunne la seg gjøre også overfor mediene, for eksempel til et tilstøtende lokale. At rent tekniske spørsmål som dette skal bli avgjørende for gjennomføring av et grunnlovsfestet offentlighetsprinsipp i en så viktig rettssak, mener vi er høyst beklagelig.

5. Påstand

Vi nedlegger med dette følgende påstand:

1. Tingrettens kjennelse oppheves
2. Pressen gis adgang til å følge de nevnte vitneavhør på lukket live-video, eventuelt fra et tilstøtende lokale.

Med vennlig hilsen

Norsk Redaktørforening

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Arne Jensen', written in a cursive style.

Arne Jensen
generalsekretær